

Ontwikkelingshulp faalt! Is participatie het redmiddel?

De rol van civiele maatschappij in de
nieuwe hulpbenadering

Nadia Molenaers
Robrecht Renard

Brussel 27/11/07

Indeling

1. De nieuwe hulpbenadering
2. NGO's en universiteiten vandaag
3. Rol van civiele maatschappij in Zuiden
4. Rol van onze NGO's en universiteiten
5. Ter discussie

1. De nieuwe hulpbenadering

periode	belangrijkste 'rem' op ontwikkeling	oplossing	houding tegenover overheid
1960-1980	- fysisch kapitaal - menselijk kapitaal	- projecten	- omzeilen
1980-2000	- macroeconomisch beleid	- structurele aanpassing	- confronteren
2000-	- eigenaarschap - goed bestuur	- PRSP - budgetsteun - beleidsdialoog	- aanporren

DAC Parijs Verklaring van 2005

- Toepassing van de nieuwe hulpbenaderning
- Stelt 5 principes voorop:
  - eigenaarschap
  - afstemming
  - harmonisatie
  - resultaatsgericht beheer
  - wederzijds rekenschap
- Voorziet in opvolgingsindicatoren, streefdoelen en een tijdstabel tot 2010
- Donor gestuurd
- High Level Forum Ghana september 2008

Participatie van de civiele maatschappij (CM) als antwoord op ontwikkelingsfalen

- Noot: betreft vooral zuidelijke civiele maatschappij
- Is centraal in de logica van de nieuwe hulp
  - Om nationaal eigenaarschap te bevorderen
  - om pro-arme effectiviteit te verhogen
  - Om verhoogde transparantie en accountability te stimuleren
 Input effect: Kwaliteit en inzet overheidsapparaat verbeteren
 Output effect: Ontwikkelings- en democratiseringseffecten
- Vandaar de titel : “De hulp faalt. Is participatie het redmiddel?”
- Antwoord: We onderschrijven de analyse/diagnose van nieuwe aanpak, maar niet noodzakelijk de medicatie: participatie is geen wondermiddel

2. NGO's en universiteiten vandaag

	Noord-Noord	Noord-Zuid	Zuid-Zuid
technocratisch	<ul style="list-style-type: none"> • beleids adviezen <p style="text-align: right;">=</p>	<ul style="list-style-type: none"> • armoede gerichte en universitaire projecten en programma's • beleidsadviezen <p style="text-align: right;">↘</p>	<ul style="list-style-type: none"> • armoede gerichte projecten en programma's • technisch advies <p style="text-align: right;">↗</p>
politiek	<ul style="list-style-type: none"> • sensibilisering • rekenschap overheid (asymmetrische informatie) <p style="text-align: right;">↗</p>	<ul style="list-style-type: none"> • beleidsdialoog • steun aan zuidelijke partners <p style="text-align: right;">↗</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bewustmaking, empowerment • rekenschap overheid (democratisch deficit) <p style="text-align: right;">↗↗</p>

Verklaring bij de tabel

- Noord-Noord: wat noordelijke NGO's en universiteiten doen in hun eigen land in het kader van de ontwikkelingshulp (sensibilisering, onderzoek, onderwijs, beleidsadvisering,...)
- Noord-Zuid: wat noordelijke NGO's en universiteiten als acties ondernemen in de ontwikkelingslanden (medefinancieringsprojecten, universitaire eigen initiatieven, beleidsdialoog in kader PRSP, ...)
- Zuid-Zuid: wat lokale universiteiten en NGO's (en algemener: civiele maatschappij) in hun eigen landen doen (lokale projecten, beleidsdialoog, empowerment armen, armoede gericht onderzoek, ...)

Reactie vanuit nieuwe hulpbenadering

- Algemeen: verschuiving van noord naar zuid en van technocratisch naar politieke functies
- Noord-Noord
  - geen wijzigingen door nieuwe hulpbenadering
- Noord-Zuid
  - technocratisch: indirecte bilaterale hulp komt onder vuur (medefinanciering, programmafinanciering noordelijke universiteiten)
  - politiek: deze functies worden in de verf gezet (steun aan lokale civiele maatschappij)
- Zuid-Zuid
  - technocratisch: projectuitvoering met noordelijke donors onder vuur, nadruk meer op samenwerking met overheid
  - politieke functie wordt sterk uitvergroot

3. Rol van civiele maatschappij in zuiden

- Eigenaarschap verbreden
- Rekenschap afdwingen van overheid
- Pro-arm gehalte van beleid vergroten

- Een verschuiving
  - van micro naar macro (projecten $\Rightarrow$ beleid)
  - van uitvoering naar advocacy en lobbying
  - van substitutie van de staat naar complementariteit met de staat

Interpretatie van de nieuwe verwachtingen

- Technocratisch
  - ontwikkelingspartner in formulering, opvolging, maar ook gedeeltelijk in uitvoering (contradictorisch?)
- Politiek
  - waakhond: overheid op de vingers zien, onafhankelijke beoordeling, misbruiken aanklagen, alternatieven voorstellen
- Nieuwe hulpbenadering = harmoniemodel
  - ziet geen contradictie tussen functies, en geen zware conflicten tussen CM en overheid
  - CM ondergaat wel deze contradicties
    - financieringsbronnen verminderen
    - politieke rol is potentieel zeer bedreigend

Externe uitdagingen voor de CM

De omgeving in meeste landen is niet bevorderlijk voor nieuwe functies van CM:

1. Politieke opportuniteitsstructuur niet open
2. Participatie is donorconditionaliteit, maar donoren zijn zeer laks in opvolging
3. Donoren steunen CM niet op een aangepaste manier (vooral ouderwetse projecten)

Interne uitdagingen voor de CM

- Neo-patrimoniale overheden vindt je vooral in samenlevingen met beperkt sociaal kapitaal
- CM is dikwijls
  - zwak georganiseerd
  - weinig representatief, vaak gedreven door individuele belangen
  - intern verdeeld
  - gedomineerd door NGO's
  - afhankelijk van buitenlandse financiering

Waaraan de CM nood heeft

- donoren die politieke ruimte afdwingen
- donoren die aangepaste steun geven
  - financiering volgens principes Parijs Verklaring
  - selectief
- noordelijke NGO's die ondersteunend werken

4. Rol van onze NGO's en universiteiten

	Noord-Noord	Noord-Zuid	Zuid-Zuid
technocratisch	<ul style="list-style-type: none"> • beleids adviezen 	<ul style="list-style-type: none"> • armoede gerichte en universitaire projecten en programma's • beleidsadviezen 	<ul style="list-style-type: none"> • armoede gerichte projecten en programma's • technisch advies
politiek	<ul style="list-style-type: none"> • sensibilisering • rekenschap overheid (asymmetrische informatie) 	<ul style="list-style-type: none"> • beleidsdialoog • steun aan zuidelijke partners 	<ul style="list-style-type: none"> • bewustmaking, empowerment • rekenschap overheid (democratisch deficit)

Technocratische rol in het zuiden

- of: NGO's en universiteiten als uitvoerders van hulpactiviteiten
  1. Relaties met financier
    - nieuwe benadering vereist nauwe samenwerking op het terrein (nieuwe hulpbenadering vereist decentralisatie OS)
  2. Relaties met ontvanger
    - uitvoeringsrol enkel tijdelijk
    - eigenaarschap
    - afstemming bij uitvoering
  3. Relaties met andere uitvoerders
    - harmonisatie
- Conclusie: nood aan toepassing Parijs Verklaring

Politieke rol in het zuiden

- Noordelijke NGO's en universiteiten kunnen een nuttige rol spelen:
  - Participatie van lokale CM is politiek erg problematisch, noordelijke NGOs kunnen voorhoede zijn
  - Institutionele ondersteuning en capaciteitsopbouw
- Substitutie in beleidsdialoog kan, maar moet tijdelijk zijn

Politieke rol in het noorden

- Probleem van a-symetrische informatie tussen kiezer en regering over ontwikkelingsbeleid
  - onze kiezer weet weinig en kan moeilijk oordelen
  - begunstigen in zuiden kunnen niet stemmen in noorden
  - onze advocacy NGO's (11.11.11) en universiteiten kunnen helpen feedback loop te herstellen
  - dit vereist analytische capaciteit en advocacy vaardigheden
- NGO's en universiteiten worden gehinderd in die rol door
  - afhankelijkheid van ODA-financiering
  - noordelijke dynamiek
  - eenzijdige ideologische opstelling

5. Ter discussie

- Is Verklaring van Parijs onverkort van toepassing op NGO's en universiteiten?
  - civiele maatschappij loopt 1 hervorming achter!
  - is het een kwestie van fundamentele onenigheid rond de principes?
  - of is het een kwestie van institutionele belangen?

- Is verregaande initiatiefrecht van NGO's en universiteiten compatibel met de nieuwe hulpbenadering?
  - alle instrumenten verbonden aan zuidwerking moeten herbekeken worden
  - projectwerking kan, maar enkel nieuwe stijl, innovatief en vertikaal geïntegreerd in beleidscycli
    - nieuwe stijl: respecteren eigenaarschap, afstemming en harmonisatie, werken aan institutionele versterking van de civiele maatschappij in het zuiden

- Is dit het einde van de klassieke indirecte ontwikkelingshulp?
  - het einde van 'de ontwikkelingswerker' ?
  - hoever gaat de verschuiving van uitvoerend en technocratisch naar politiek en beleidsmatig werk ?

Thank you !

www.ua.ac.be/dev/bos

robrecht.renard@ua.ac.be
nadia.molenaers@ua.ac.be

